

Akciju sabiedrība "Sadalestīkls"
Vienotais reģ. Nr. 40003857687
Šmerļa iela 1, Rīga, LV-1160, Latvija
Tālr. (+371) 67727403, www.sadalestikls.lv, st@sadalestikls.lv

Rīgā
Datumu skatīt dokumenta paraksta laika zīmogā.
Nr. 30VD00-19/1427

Sabiedrisko pakalpojumu
regulēšanas komisija
Skanstes iela 25
Rīga, LV-1013
Latvija

Par konsultāciju dokumentu

AS "Sadalestīkls" ir iepazinusies ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk - Regulators) publicēto 21.08.2025. konsultāciju dokumentu par drošības naudas aprēķina metodiku elektroenerģijas nozarē un grozījumiem sistēmas pieslēguma noteikumos elektroenerģijas ražotājiem un sniedz savus komentārus un priekšlikumus par sagatavotajiem noteikumu projektiem, lai precizētu atsevišķus noteikumu piemērošanas jautājumus.

1) Būtiskākais AS "Sadalestīkls" priekšlikums saistīts ar drošības naudas piemērošanas sākuma termiņu, kuru likumprojekta grozījumu izstrādes laikā bija paredzēts noteikt 2026.gada 1.janvārī. Šis termiņš bija iecerēts, lai nodrošinātu visām pusēm pietiekamu sagatavošanās laiku un pilnvērtīgu informāciju par jauno procesu. Ņemot vērā, ka šis termiņš likuma pārejas noteikumos gala redakcijā netika iekļauts tehniskas kļūdas pēc, pakārtotajā Regulatora metodikā ir būtiski nodrošināt, ka jaunizveidotais process tiek īstenots efektīvi un visām pusēm saprotami. No sistēmas operatora puses praktisks izaicinājums ir tik īsā termiņā izstrādāt efektīvus sistēmiskus risinājumus, kas secīgi ierobežo arī tā iespējas sistēmas lietotājiem sniegt skaidras atbildes par procesu, kas, savukārt, rada tiem papildus nenoteiktību un nevajadzīgi paaugstina komerciālos riskus. Tāpēc uzskatām, ka ir ļoti būtiski turpmākajos Regulatora noteiktajos soļos paredzēt pietiekamu laiku visām pusēm praktiski sagatavoties un tādējādi nodrošināt pilnvērtīgas informācijas pieejamību. Mehānisma iedzīvināšanas pirmais solis paredz pārvades operatoram, ņemot vērā aktuālos datus, aprēķināt drošības maksas apmēru un vienlaikus dodot laiku sadales sistēmas operatoram izstrādāt Metodikas nosacījumiem atbilstošus procesus un par tiem informēt klientus. Tāpēc, lai nodrošinātu, ka tiesiskais regulējums līdzsvaroti ņem vērā praktiskos apsvērumus, sistēmas operatoru un citu komersantu samērīgu interešu līdzsvarošanas aspektus un nodrošina efektivitāti regulējuma ieviešanā, AS "Sadalestīkls" aicina pagarināt šī pirmā posma termiņu, proti lēmuma projekta "Drošības naudas aprēķina metodiku elektroenerģijas nozarē" (turpmāk – Noteikumu projekts) 12.punktā aizstāt skaitli un vārdu "20.oktobrim" ar skaitli un vārdu "1. decembrim".

Lai paskaidrotu šo nostāju, vēršam uzmanību uz to, ka ikviena Regulatora pieņemtā lēmuma, ja tas saistīts ar būtiskām izmaiņām sistēmas operatora pamatprocesos, kas skar lielu skaitu sistēmas dalībnieku un automatizētos pieteikumu apstrādes risinājumus, ieviešanai ir nepieciešams atbilstošs pārejas periods, lai netraucēti un bez pakalpojuma sniegšanas pārtraukuma jaunās prasības varētu tikt sekmīgi ieviestas praksē. Drošības naudas ieviešanai un pieslēguma pieteikumu apstrādes atbilstoši nodrošināšanai AS "Sadales tīkls" vēl ir jāpabeidz būtiski sagatavošanās pasākumi, piemēram, jāpielāgo ieņēmumu uzskaites un norēķinu procesi, jāprecizē tehnisko noteikumu, vienošanos un pieslēguma līgumu redakcijas, jāprecizē sistēmu automatiskie paziņojumi u.c. pasākumi, lai ar dienu, kad būtu uzsākama drošības naudas piemērošana visi pieslēguma pieteikumi tiktu atbilstoši apstrādāti. Drošības naudas piemērošanas process detaļās tomēr būtiski atšķirsies no jaudas rezervēšanas maksas piemērošanas, sadales sistēmā būtiski palielināsies pieslēgumu loks, kam šī drošības nauda būs piemērojama. Ņemot vērā, ka visu veicamo darbu apjoms un detaļas pilnīgi un precīzi zināmas kļūst ar brīdi, kad tiek pieņemts attiecīgais Regulatora lēmums, iepriekšminētos sagatavošanās darbus nav iespējams pilnībā paveikt iepriekš. Kā pastiprinājumu šim apgalvojumam varam norādīt atsauci uz maksas par jaudas rezervēšanu ieviešanas procesu 2022.gada nogalē, kad Regulatora sagatavoto pieslēguma noteikumu grozījumu publiskās konsultācijas laikā tika veikti vairāki būtiski grozījumu projekta precizējumi, ko operatoram bija jāņem vērā risinājuma izstrādē.

Turklāt rodas priekšstats, ka Regulators šauri lasa Elektroenerģijas tirgus likumā noteikto deleģējumu, tāpēc metodikā ietvertais regulējums attiecībā uz drošības naudas piemērošanu ir daudz lakoniskāks nekā līdzšinējais regulējums, bet vairāk nosacījumu ir jāiestrādā sistēmas operatoriem pieslēguma līgumos. Tāpat Regulatora metodika neietvers detalizētākus nosacījumus par drošības naudas piemērošanu uzkrātuvēm, lai gan Elektroenerģijas tirgus likuma grozījumu anotācijā bija norādīts, ka detaļas būtu nosakāmas Regulatora metodikā. Tāpēc AS "Sadales tīkls" aicina Regulatoru paredzēt papildus laiku jauno nosacījumu ieviešanai. Savu priekšlikumu pamatojam ar vairākiem papildu apsvērumiem.

(1) Saeimā izvērtējot drošības naudas regulējumu un sagatavojot Elektroenerģijas tirgus likuma grozījumu likumprojektu uz trešo lasījumu, atbildīgā Saeimas komisija bija atbalstījusi divus atsevišķus pārejas nosacījumus, no kuriem pirmais paredzēja drošības naudas regulējuma stāšanos spēkā no 2026.gada 1.janvāra, bet otrais paredzēja pienākumu Regulatoram izdot drošības naudas metodiku līdz 2025.gada 30.septembrim. Tādejādi likumdevējs, pēc Klimata un enerģētikas ministrijas priekšlikuma, bija apzināti paredzējis nodrošināt pārejas periodu prasību ieviešanai, lai metodikas prasības iesaistītajām pusēm būtu savlaicīgi zināmas pirms to piemērošanas uzsākšanas, kā arī paredzēja laiku sagatavoties attiecīgo prasību piemērošanai. Diemžēl tehnisku iemeslu dēļ viens no pārejas nosacījumiem netika iekļauts likumprojekta gala redakcijā, lai gan citi saistītie grozījumi ieviešami līdz 2025.gada 30.decembrim (elektroenerģijas uzkrātuves operatoru reģistrēšana). Par attiecīgo apsvērumu AS "Sadales tīkls" informēja Klimata un enerģētikas ministriju, kā arī Regulatoru ar 24.04.2025. vēstuli Nr. 30VD00-11/651.

(2) Elektroenerģijas tirgus likumā drošības naudas ieviešana no 2026.gada 1.janvāra tika kompleksi un loģiski sasaistīta arī ar citiem attiecīgā likuma grozījumu pārejas nosacījumiem – gan veicamām izmaiņām Ministru kabineta noteikumos par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem, gan veicamām izmaiņām Regulatora vispārējās atļaujas noteikumos saistībā ar elektroenerģijas uzkrātuvju operatoru reģistrēšanu. Ir jāņem vērā, ka Elektroenerģijas tirgus likuma 9.¹ panta otrā daļa paredz, ka par elektroenerģijas uzkrātuves pieslēgšanu maksā elektroenerģijas uzkrātuves operators, bet saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma pārejas noteikumu 134.punktu, elektroenerģijas uzkrāšanas vispārējās atļaujas noteikumos un prasības un kārtību attiecībā uz elektroenerģijas uzkrātuvēm Regulatoram jāizdod līdz 2025.gada 31.decembrim. Tātad faktiski Noteikumu projekta prasības attiecībā uz drošības naudas piemērošanu elektroenerģijas uzkrātuvēm varētu būt piemērojamas tikai pēc attiecīgo vispārējās atļaujas noteikumu pieņemšanas, tas ir, pēc 2026.gada 1.janvāra. Jāņem vērā, ka arī Regulators 28.07.2025. sniedzot savu atzinumu (iebildumu) par saskaņošanā esošo noteikumu projektu "Grozījumi Ministru kabineta 2009. gada 27. oktobra noteikumos Nr. 1227 "Noteikumi par regulējamiem sabiedrisko pakalpojumu veidiem"" (25-TA-406) ir norādījis sekojošo: *"Saskaņā ar Elektroenerģijas tirgus likuma Pārejas noteikumu 134.punktu Regulators līdz 2025.gada 31.decembrim izdod elektroenerģijas uzkrāšanas vispārējās atļaujas noteikumus, nosaka elektroenerģijas ražotāju un elektroenerģijas uzkrātuves operatoru reģistrā iekļaujamās ziņas, elektroenerģijas ražotāju un elektroenerģijas uzkrātuves operatoru reģistrēšanas prasības, kā arī citu ar elektroenerģijas uzkrātuves operatora darbību saistītu regulējumu. Tātad elektroenerģijas uzkrāšanu par regulējamo sabiedrisko pakalpojumu varēs uzskatīt no 2026.gada 1.janvāra, kad spēkā jāstājas Regulatora noteiktajam regulējumam. Ņemot vērā minēto, Noteikumu projektu nepieciešams papildināt ar jaunu punktu, nosakot, ka Noteikumu 2.7.apakšpunkts stājas spēkā 2026.gada 1.janvārī."* Būtiski ir ņemt vērā Elektroenerģijas tirgus likumā ietvertu "elektroenerģijas uzkrātuves operatora" un "elektroenerģijas uzkrāšanas" definīciju, no kurām kontekstā ar Enerģētikas likumu izriet, ka par elektroenerģijas uzkrātuves operatoriem uzskatāmi tikai tie elektroenerģijas uzkrātuvju īpašnieki, kas elektroenerģijas uzkrāšanu veic kā energoapgādi - enerģētikas jomā veicamu komercdarbību, kuru nepieciešams licencēt vai reģistrēt, tātad operē ar uzkrātuvēm, kuru uzstādītā elektroenerģijas ražošanas jauda ir lielāka par vienu megavatu (atbilstoši MK noteikumu projektam).

(3) No piedāvātās Noteikumu projekta redakcijas precīzi neizriet tas, vai un kā jaunās prasības ietekmētu tos elektroenerģijas ražotāju pieslēgumus, par kuriem jau iepriekš ir samaksāta maksa par jaudas rezervēšanu. Elektroenerģijas tirgus likuma grozījumu anotācijā ietvertā informācija par drošības naudas piemērošanu kontekstā ar "tehniski pazudušo" pārejas nosacījumu par 9.¹ panta spēkā stāšanās termiņu no 1.01.2026. rada zināmu nenoteiktību. Likuma grozījumu anotācijā noteikts, ka *"Grozījumi attieksies tikai uz tām jaudu rezervācijām, kas tiks veiktas pēc grozījumu spēkā stāšanās. Attiecīgi, ja jaudas rezervācija tiek veikta pirms šo grozījumu spēkā stāšanās, par rezervāciju tiek maksāta maksa un uz to attiecināma spēkā esoša likuma redakcija. Savukārt, ja jaudas rezervācija tiks veikta pēc grozījumu spēkā stāšanās, uz to būs attiecināms jaunais regulējums un tiks maksāta drošības nauda, nevis maksa."* Ņemot vērā, ka pēc jēgas un būtības drošības nauda aizstāj iepriekš piemēroto maksu par jaudas rezervēšanu, AS "Sadales tīkls" ieskatā jau uzsāktie pieslēguma procesi būtu noslēdzami atbilstoši līdz šim spēkā bijušajiem nosacījumiem, bet jaunie drošības naudas nosacījumi būtu attiecināmi uz tiem pieslēgumiem, kuru ierīkošanai tehniskās prasības sadales sistēmas operatori izsniegs sākot no brīža, kad būs zināmi visi nosacījumi drošības naudas piemērošanai, t.sk. būs apstiprināts drošības naudas apmērs. Likumā bija paredzēts, ka drošības naudas regulējuma piemērošanai būtu jā sākas no 2026.gada 1.janvāra.

Turpmāk atzinumā ietverti vairāki tehniska rakstura priekšlikumi un komentāri, par kuriem aicinām Regulatoru sniegt savu viedokli viedokļu apkopojuma dokumentā vai iekļaut piedāvātos precizējumus un papildinājumus sagatavotajos lēmumu projektos, lai nodrošinātu vienkāršāku un iesaistītajām pusēm saprotamāku drošības naudas piemērošanas procesu. Regulatora viedoklis ir svarīgs un nepieciešams, lai jau no pirmās drošības naudas piemērošanas dienas varētu tikt nodrošināta vienkārīga pieeja visu sistēmas operatoru sistēmās.

2) Noteikumu projektu būtu lietderīgi papildināt ar skaidrojumu terminam "sistēmas jaudas rezervēšana", par paraugu izmantojot "Sistēmas pieslēguma noteikumos elektroenerģijas ražotājiem" jau lietoto termina skaidrojumu, jo attiecīgais termins drošības naudas piemērošanā būs aktuāls arī citu pieslēguma noteikumu kontekstā (uzkrātuves, PSO lietotāju pieslēgumi). Šādā gadījumā termins varētu tikt izslēgts no pieslēguma noteikumiem elektroenerģijas ražotājiem.

Piedāvājam terminu un tā skaidrojumu Noteikumu projektā izteikt šādā redakcijā: *"2.3. sistēmas jaudas rezervēšana – sistēmas operatora pienākums līdz sistēmas pakalpojuma līguma noslēgšanas brīdim rezervēt sistēmā tehniskajās prasībās noteikto jaudu sistēmas dalībnieka elektroietaisies pieslēgšanai ar nosacījumu, ka ražotājs izpilda šajos noteikumos un pieslēguma noteikumos noteiktās prasības."*

Elektroenerģijas tirgus likuma 9.¹ panta ceturtajā daļā paredzēts, ka drošības nauda atmaksājama pēc iekārtas pieslēgšanas sistēmai, bet atbilstoši drošības naudas ieviešanas mērķim, tā tomēr varētu būt maksājama par sistēmas jaudas rezervēšanu līdz brīdim, kad sistēmas dalībnieks uzsācis norēķināties ar sistēmas operatoru par tam pieejamo pakalpojumu (jauda vairs netiek rezervēta, bet gan lietota kā sistēmas pakalpojums). Lūdzam Regulatoru sniegt viedokli, vai situācijā, kad ražošanas vai uzkrāšanas iekārtas pieslēgšanai nav nepieciešama sistēmas pieslēguma izbūve vai pārbūve (Sistēmas pieslēguma noteikumu elektroenerģijas ražotājiem 25.punkts), sistēmas dalībniekam noteiktajā termiņā būtu pamats iemaksāt drošības naudu, ja tas jau pirms drošības naudas iemaksas termiņa iztecēšanas būs noslēdzis sistēmas pakalpojumu līgumu un sācis sistēmas pakalpojuma apmaksu (lai gan iekārta sistēmai nav pieslēgta)? AS "Sadales tīkls" ieskatā sistēmas dalībniekam šādos gadījumos jāpastāv divām izvēles iespējām: (1) iemaksāt drošības naudu un uzsākt pakalpojuma lietošanu vēlāk - līdz ar iekārtas pieslēgšanu, (2) nemaksāt drošības naudu, bet uzreiz noslēgt sistēmas pakalpojumu līgumu un uzsākt sistēmas pakalpojuma apmaksu atbilstoši pieslēguma pieteikumā pieprasītajiem sistēmas pieslēguma parametriem. Lūdzam Regulatora viedokli, jo par šo aspektu ir jau bijušas vairākas iesaistīto pušu viedokļu apmaiņas, jo nereti pieslēgums ir nodrošināts atbilstoši pieslēguma pieteicēja vajadzībām ievērojami ātrāk, nekā iespējams ierīkot ražošanas vai uzkrāšanas iekārtas.

3) Noteikumu projekta 7.punktā paredzēts, ka drošības naudu konkrēta pieslēguma jaudas rezervēšanai nosaka, reizinot drošības naudu par vienu jaudas rezervēšanas vienību ar tehniskajās prasībās noteikto pieslēguma jaudu (atļauto slodzi). Ņemot vērā drošības naudas jēgu un būtību, kas noteikta Elektroenerģijas tirgus likumā, drošības nauda piemērojama tikai tajos gadījumos, ja pieslēguma ierīkošanas procesā un rezultātā tiek rezervēta sistēmas jauda, tātad drošības nauda piemērojama tajos gadījumos, kad palielinās jaudas apmērs, ko sistēmai jāspēj uzņemt vai nodot uz sistēmas dalībnieka elektroietaisi (mainās pieslēguma jauda vai eksporta jauda). Savukārt gadījumā, ja elektroenerģijas ražošanas iekārta vai uzkrātuve tiek pieslēgta pieslēgumā, kurā nemainās jaudas apmērs ko varēs nodot sistēmā vai saņemt no sistēmas (iekārtas darbosies jau esošā pieslēguma tehnisko parametru ietvaros sistēmas dalībnieka "pašpatēriņa" vajadzībām), tādā gadījumā drošības naudu piemērot nebūtu pamata – sistēmā papildu jauda rezervēta netiek. Tomēr attiecībā uz uzkrātuvēm, vienlaikus var būt nepieciešams rezervēt gan patēriņa virziena jaudu, gan ražošanas virziena jaudu. Elektroenerģijas tirgus likuma grozījumu anotācijā skaidrots, ka *"[...] ņemot vērā uzkrātuvju specifiku (uzkrātuves no sistēmas elektroenerģiju patērē, gan tajā nodod elektroenerģiju), nepieciešams rezervēt divu virzienu jaudas. Likumprojekts neparedz detalizētāk noteikt kā ir aprēķināma un nosakāma drošības nauda attiecībā uz uzkrātuvēm. Attiecīgi detalizēti uzkrātuves un tām piemērojamā drošības nauda izvērtējama likumprojektā ietvertajā Likuma 9. panta 2.⁴ daļā minētajā metodikā."* Lūdzam sniegt Regulatora viedokli vai pieslēdzot elektroenerģijas ražošanas iekārta vai uzkrātuvi drošības naudu var nepiemērot, ja papildus sistēmas jauda netiek rezervēta? Sniegt viedokli, par kādu pieslēguma jaudas apmēru būtu piemērojama drošības nauda uzkrātuvju gadījumā – par patēriņa jaudas virzienu, par ražošanas jaudas virzienu, summāri par abu virzienu jaudām vai par lielāko jaudu no abiem virzieniem?

4) Izvērtējot Elektroenerģijas tirgus likuma 9.¹ panta ceturtajā daļā noteikto, iemaksātā drošības nauda būtu atmaksājama tiklīdz pilnībā ir noslēdzies attiecīgās iekārtas pieslēguma process sistēmai un sistēmas operators ir izsniedzis galīgo atļauju iekārtas pieslēgšanai paralēlam darbam ar sistēmu. AS "Sadales tīkls" paredzējusi, ka drošības naudas atmaksa varētu notikt piecu darba dienu laikā pēc gala atļaujas saņemšanas. Tomēr ņemot vērā to, ka atmaksas nosacījumi un termiņi būtu nosakām pieslēguma līgumā, drošības nauda varētu tikt atgriezta arī ātrāk, ja sistēmas operators uzskata, ka sistēmas jaudas rezervēšanas process ir beidzies un ir sāktas sistēmas pakalpojuma (rezervētās jaudas) lietošana. Šā punkta kontekstā AS "Sadales tīkls" secina, ka vienveidīgas sistēmas operatoru prakses nostiprināšanai būtu lietderīgi Noteikumu projektā ietvert galvenās vadlīnijas un nosacījumus par drošības naudas atgriešanu, jo vairumā gadījumu sistēmas dalībnieks drošības naudas iemaksas brīdī vēl nebūs iepazinies ar pieslēguma līguma redakciju, līdz ar to drošības naudas atgriešanas nosacījumi tam vēl nebūs zināmi.

5) Noteikumu projekta 10.punktā noteikts, ka sistēmas dalībnieks drošības naudu iemaksā līdz pirmās vienošanās par pieslēguma procesa īstenošanas nosacījumiem noslēgšanas dienai. Lūdzam Regulatora viedokli, vai par šo "pirmo vienošanos" pēc būtības būtu uzskatāms arī pieslēguma līgums Sistēmas pieslēguma noteikumos elektroenerģijas ražotājiem 25.punktā noteiktajā gadījumā - kad sistēmas operators konstatējis, ka esošā pieslēguma vai sistēmai pieslēgtas elektrostacijas tehnisko parametru maiņai nav nepieciešama jaunu elektroietaišu izbūve vai esošo elektroietaišu pārbūve elektroietaišu piederības robežas sistēmas operatora pusē (šajos gadījumos vienošanās netiek slēgta, bet sistēmas dalībniekam kopā ar tehniskajām prasībām uzreiz tiek nosūtīts pieslēguma līgums). Lielākas skaidrības ieviešanai šā punkta redakcijā būtu vēlams kā atskaites punktu izmantot tehnisko prasību izsniegšanas dienu (nevis saņemšanas dienu), jo to būtu vienkāršāk konstatēt strīdus gadījumā. Piedāvājam vienkāršot Noteikuma 10.punkta redakciju, kas būtu universālāka attiecībā uz dažādiem pieslēgumu gadījumiem (kad ir vajadzīga izbūve, un kad nav vajadzīga izbūve), izsakot to šādā redakcijā:

" 10. Sistēmas dalībnieks sistēmas operatora aprēķināto drošības naudu iemaksā ne vēlāk kā 60 dienu laikā no sistēmas operatora sākotnēji izsniegto tehnisko prasību izsniegšanas dienas."

6) Attiecībā uz lēmuma projekta "Grozījumi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2022.gada 14.aprīļa lēmumā Nr.1/5 "Sistēmas pieslēguma noteikumi elektroenerģijas ražotājiem"" (turpmāk – Grozījumu projekts) paredzēto IV.¹ nodaļas svītrošanu, lūdzam sniegt Regulatora viedokli, vai un uz kā pamata operators nepieciešamības gadījumā varēs ieturēt maksu par jaudas rezervēšanu, sistēmas dalībnieks nebūs pildījis savas uzņemtās saistības. Ir jāņem vērā, ka joprojām izpildē ir pieslēguma procesi, kuros tika iemaksāta maksa par jaudas rezervēšanu. Vai attiecībā uz šādiem gadījumiem Grozījumu projektā nebūtu jāiekļauj pārejas nosacījums, ka uzsāktie procesi pabeidzami ievērojot līdz 1.oktobrim noteikumos ietvertās prasības (jeb prasības, kas bija spēkā maksas par jaudas rezervēšanu samaksas brīdī)?

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Izpilddirektors

Sandis Jansons

Attīstības direktors

Vīgants Radziņš